

DEFINICIJA TEKSTA I DEFINICIJA ELEMENATA TEKSTA

UDK 801:801.8

Referat na znanstvenom skupu. Primitjen 1. 8. 1983.

Pitanje »šta je to tekst?« može se učiniti nepotrebnim, jer nam se čini da svi to znamo. Pa ipak nije loše pogledati šta se za poslednjih dvadesetak godina reklo o tekstu, i to sa lingvističkog aspekta (kao jedinici lingvističkog posmatranja, proučavanja i opisivanja, kao i kako se tekst u toku ovih godina definisao i uvek ponovo definiše. Doduše, o tekstu do danas nema toliko definicija koliko je za rečenicu još pre dve decenije naveo W. Schmidt¹ (do 1935. godine bilo je oko 220 definicija rečenice), ali one koje postoje u znatnoj su meri odraz razvijenosti lingvističke misli u pogledu shvatanja teksta.

Peter Hartmann² je 1971. godine tekst definisao »kao prvobitni, ishodišni jezički znak«, pa iz toga izvlači zaključak da lingvistika pri opisu jezika treba da pođe upravo od tog prvobitnog jezičkog znaka, od teksta, dakle. Lingvistika treba da ispituje jezik na nivou komunikativnog konteksta, i to zato što jezik nije apstraktan skup znakova već, pre svega, sredstvo za komunikaciju.

Proučavanje teksta u poslednje dve decenije ide paralelno sa razvojem teorije o govornim činovima³ i razvojem pragmalingvistike,⁴ pa se — kako je to gore već napomenuto — u definicijama teksta u hronološkom sledu zaista i može pročitati stepen razvoja ovih lingvističkih disciplina. G. Helbig⁵ iznosi zajedničke crte svih definicija koje su do danas (na nemačkom jezičkom području) date o tekstu. To su:

1. Tekst je u svojoj biti nezavisan od pismene ili usmene realizacije.

2. Tekst sadrži dva osnovna obeležja: a) on se sastoji od delova — koji se u različitim pristupima pri definisanju različito nazivaju: rečenice, iskazi tekstemi, jedinice, elementi i tome slično i, b) ovi elementi teksta su koherentni, tj. međusobno su povezani.

3. Osnovni problem tekstlingvistike (novije grane lingvistike koja se bavi tekstom sa lingvističkog aspekta) sastoji se u tome da dokaže u čemu se ogleda koherentnost teksta, tj. da ustanovi uz koje se uslove elementi teksta povezuju u tekst. Upravo u vezi sa ovim pitanjem razlikuju se postojeće definicije teksta. Ovde će se navesti samo nekoliko definicija sa nemačkog jezičkog područja.

1. H. Isenberg⁶ je 1968. godine tekst definisao kao »sled rečenica« koji je pomoću sredstava za stvaranje teksta međusobno povezan.

¹ Usp.: Wilhelm Schmidt, *Grundfragen der deutschen Grammatik*, Berlin, 1965, str. 240.

² Usp.: Peter Hartmann, »Texte als linguistisches Objekt«, u: W. D. Stempel (izd.): *Beiträge zur Textlinguistik*, München, 1971, 10 ff.

³ Govorni čin je univerzalna kategorija iskaza koji sadržava intenciju govornog lica da nešto saopšti, pita, zapovedi i sl.

⁴ Pragmalingvistika je grana lingvistike koja se bavi proučavanjem komunikacije među ljudima, uzimajući pri tom u obzir i vanjezičke elemente.

⁵ Usp.: Gerhard Helbig, »Zur Stellung und zu Problemen der Textlinguistik«, u: *Deutsch als Fremdsprache* 5/1980, str. 257—266.

⁶ Usp.: Horst Isenberg, »Überlegungen zur Texttheorie«, u: *ASG-Bericht* (ASG = Arbeitsgruppe strukturelle Grammatik), br. 2, Berlin, 1968, str. 1—4 ff.

2. R. Harweg⁷ iste godine pod tekstom podrazumeva konstituisan sled jezičkih jedinica koji je ustanovljen pronominalnim povezivanjem tih jedinica.

3. R. Steinitz⁸ (također 1968) smatra da se tekst konstituiše putem referentne identičnosti, tj. putem zajedničke koreferencije površinskih konstituentata.

4. M. Pfütze⁹ 1970. godine definiše tekst sa semantičke i pragmatičke strane, pa kaže da je on smisaono i svrsishodno sređen skup rečenica, između kojih postoje relacije značenja (semantika) i funkcije (pragmatika), tj. da je tekst strukturirano jedinstvo koje kao relativno zaokružena lingvistička jedinica u svesti odslikava kompleksnu pojavu stvarnosti.

5. E. Agricola¹⁰ 1969. godine kaže da je tekst sređen skup rečenica koje zajednički čine temu, a 1970. proširuje i modifikuje tu definiciju ovako: tekst je linearan sled jezičkih rečenica koje su posebnim sredstvima međusobno povezane i na određen način sređene. To je sekvenca rečenica koja je delimično povezana gramatičkim sredstvima, ali pre svega semantičkom ekvivalencijom i implicitnim opšeloگیčkim koneksijama.

6. Grupa autora¹¹ u časopisu *Textlinguistik* iz 1971. godine modifikuje sve dotadašnje definicije, pa tekst definiše kao linearni sled tekstema emitovan sa određenom namerom kao tematsko jedinstvo koje je povezano mrežom eksplicitnih semantičkih ekvivalentnosti i implicitnim logičkim konektorima, sređen prema vanjezičkim pravilima odvijanja jedne teme.

7. Godine 1976. H. Isenberg¹² tekst ponovo definiše kao koherentan sled govornih činova i kao vremenski sled komunikativnih radnji, pri čemu se stvaraju rečenice.

8. D. Viehweger¹³ 1976. i, ponovo, 1977. godine tekst posmatra kao rezultat komunikativne delatnosti ljudi, kao kompleksan jezički znak, spoj sadržaja svesti sa sledom glasova koji se odvija po određenom planu jezičkog ponašanja, a na osnovu pravila jezičkog sistema.

9. E. U. Große¹⁴ 1976. godine tekst posmatra kao deo jezičkog iskaza u procesu komunikacije.

10. S. J. Schmidt¹⁵ 1973. godine ga posmatra kao rezultat komunikacionog i interakcijskog tipa, kao realizaciju strukture »tekstualiteta« u jednom određenom komunikacionom mediju. Tekst je jezički izražen sastavni deo komunikacijskog akta koji je tematski orijentisan i koji ispunjava uočljivu komunikativnu funkciju.

⁷ Usp.: Roland Harweg, *Pronomina und Textkonstitution*, München, 1968, str. 148.

⁸ Usp.: R. Steinitz, »Nominale Pro-Formen«, u: *ASG-Bericht*, br. 2, Berlin, 1968, str. II—1 ff.

⁹ Usp.: Max Pfütze, »Grundgedanken zu einer funktionalen Textlinguistik«, u: *Textlinguistik*, 1, Dresden, 1970, str. 7, i: »Bemerkungen zu einer funktionalen Textlinguistik«, u: *Wissenschaftliche Zeitschrift der PH Erfurt/Mühlhausen*, GSR, 2/1970, str. 79.

¹⁰ Usp.: Erhard Agricola: »Semantische Relationen im Text und im System«, Halle, 1969, str. 31, i: »Textstruktur aus linguistischer Sicht«, u: *Wissenschaftliche Zeitschrift der PH Erfurt/Mühlhausen*, 2/1970, str. 85. i 88.

¹¹ Usp.: B. Goretzki, B. Haftka, K.—E. Heidolph, H. Isenberg, E. Agricola, »Aspekte der linguistischen Behandlung von Texten«, u: *Textlinguistik*, 2, Dresden, 1971, str. 165.

¹² Usp.: Horst Isenberg, »Einige Grundbegriffe für eine linguistische Texttheorie«, u: *Probleme der Textgrammatik*, I, izd.: F. Daneš/D. Viehweger (= *Studia grammatica XI*), Berlin, 1976, str. 130, i: »Text«, vs. »Satz«, u: *Probleme der Textgrammatik*, II, izd.: F. Daneš/D. Viehweger (= *Studia grammatica XVIII*), Berlin, 1977, str. 143.

¹³ Usp.: Dieter Viehweger, »Semantische Merkmale und Textstrukturen«, u: *Probleme der Textgrammatik*, I, izd.: F. Daneš/D. Viehweger (= *Studia grammatica XI*), Berlin, 1976, str. 197, i: »Zur semantischen Struktur des Textes«, u: *Probleme der Textgrammatik*, II, izd. F. Daneš/D. Viehweger (= *Studia grammatica XVIII*), Berlin, 1977, str. 107.

¹⁴ Usp.: E. U. Große, *Text und Kommunikation*, Stuttgart/Berlin/Köln/Mainz, 1976, str. 13.

¹⁵ Usp.: Siegfried J. Schmidt, *Texttheorie*, München, 1973, str. 145. ff.

Neka nam ovaj odбір definicija posluži za ukazivanje na razvoj prilaza ovoj problematici. Prve tri definicije, u kojima se javljaju sledeći spojevi reči »sled rečenica«, »sled jezičkih jedinica« i »površinske strukture«, najbliže su linearnoj površinskoj strukturi teksta, konkretno uočljivim elementima — iz kojih se tekst sastoji, pri čemu se u 3. definiciji delimično napušta konkretna površinska struktura teksta i to ukazivanjem na referentnost,¹⁶ na povezanost sa ekstralingvističkom stvarnošću. Definicije 4. i 5. se opet u potpunosti ograđuju od sintaksičkih obeležja, pa se orijentišu na semantičku i pragmatičku stranu teksta, pri čemu u 5. definiciji do izražaja dolazi i tema teksta. Definicije teksta od 1 do 5 sadrže uslove relevantne za konstituciju teksta. Sva ova obeležja su veoma važna za analizu teksta, ali nisu dovoljna da bi se tekst na osnovu njih mogao razgraničiti od običnog amalgamiranja rečenice koje ni u kom slučaju ne mogu predstavljati tekst. Stoga se u sledećim definicijama — od 6. do 10 — krenulo drugim putem, tj. pošlo se od komunikativne funkcije teksta, jer koherentnost teksta ne zavisi samo od sintaksičke koherentnosti (anafore i katafore — proforme, o tome dole više!), niti samo od semantičke koherentnosti, od semantičke ekvivalentnosti i identičnosti reference (posebne vrste semantičke koherentnosti), već pre svega od tekst-pragmatičke koherentnosti, od presupozicija (i o tome dole više!) i niza drugih vanjezičkih dodatnih informacija.

Stoga je D. Viehweger¹⁷ na sledeći način opisao razliku između prve grupe definicija — koje polaze od sintaksičkih i delimično semantičkih pozicija — i druge grupe definicija koje u definiciju teksta uključuju i komunikativan aspekt jezika.¹⁸

Prva grupa definicija (1—5) odgovara modelu teksta koji Viehweger naziva propozicionalnim,¹⁹ a druga grupa (6—10) modelu sa nazivom komunikativni model teksta. Pojednostavljeno se to može opisati ovako:

Propozicionalni model teksta

- A. Tekst se smatra statičkim, vremenski neizdiferenciranim jedinstvom.
- B. Zakonomernosti teksta se objašnjavaju pravilima gramatike, osnovne jedinice teksta su gramatički definisane.
- C. Težište ispitivanja je analiza mikrostrukture teksta, zanemaruju se uslovi komunikacije.

Komunikativni model teksta

- Tekst je vremenski izdiferencirano jedinstvo, tj. vremenski sled jezičkih činova od kojih se formiraju rečenice.
- Objašnjenja zakonomernosti teksta vrše se na osnovu komunikativnih principa, jedinice analize se definišu komunikativno-pragmatičkim postupkom.

Tekst se opisuje u povezanosti sa konkretnom situacijom u kojoj je nastao.

¹⁶ Pod referencom se podrazumeva upućivanje na neku individuu, neki proces, stanje i sl. u objektivnoj stvarnosti.

¹⁷ Usp.: Dieter Viehweger, »Methodologische Probleme der Textlinguistik«, u: *Zeitschrift für Germanistik*, 1/1980, Leipzig, str. 6. ff.

¹⁸ H. Isenberg je još 1977. godine (usp. *Probleme der Textlinguistik*, I, = *Studia grammatica* XI, str. 119f) govorio o statičkom propozicionalnom modelu nasuprot dinamičnom modelu; Viehweger, međutim, dinamični model naziva komunikativnim.

¹⁹ Pod propozicijom se podrazumeva sadržaj rečenice koji je jasan i bez konteksta, mada je propozicija istovremeno i sastavni deo iskaza.

Iz ovoga proizilazi da se na pitanje: šta je tekst? ne može odgovoriti samo sa pozicija sintakse i semantike, na bazi propozicionalnog modela teksta. Tekst se mora definisati sa komunikativne tačke gledišta, jer je tekst sastavni deo komunikativnog akta koji je tematski određen i ima jasnu komunikativnu funkciju.

Ako se, dakle, zna da se ljudi sporazumevaju u tekstovima, onda se po U. Engelu²⁰ tekst može definisati kao smisaono sreden, zaokružen skup iskaza sa komunikativnom funkcijom. Po U. Engelu²¹ razlika između teksta i drugih jezičkih jedinica (rečenica, grupa reči/fraza) sastoji se u tome što tekst izražava stav prema pojavama u stvarnosti. Taj stav dolazi do izražaja u iskazima. Samo iskazi, ne rečenice, stvaraju odnose prema pojavama u stvarnosti, imaju referencu. Iskazi sa stavom prema pojavama stvarnosti, u stvari, govorni su činovi.

Ako se, međutim, zna da su govorni činovi (Sprechakte) zajednički svim jezicima, tj. da se na svim jezicima može saopštavati, pitati, zapovedati, pozdravljati, moliti, zahvaljivati itd., onda su govorni činovi univerzalne kategorije, jezički elementi teksta kao takvog. U pojedinim se jezicima, međutim, govorni činovi sa svojim ilokutivnim elementom, tj. intencijom govornog lica da nešto saopšti, upita, zamoli itd., veoma različito realizuju. Ta različita realizacija govornih činova u raznim jezicima jesu iskazi jednog jezika. Iskazi se — kao i svi drugi jezički elementi — mogu opisati po svojoj formi i po svom značenju.²² Po svojoj formi oni se sastoje od ilokutivnog elementa i rečenice, odnosno konstrukcije u vrednosti rečenice. Po značenju se iskaz sastoji od ilokutivnog značenja i propozicije, tj. sadržine saopštenja/pitanja/zapovesti itd. Ako se iskaz javi u vidu rečenice (što je veoma čest slučaj), onda je značenje rečenice identično sa propozicijom. Ponekad se ilokutivni element može javiti i u nadređenoj rečenici koja tada mora da sadrži neki performativan glagol, tj. glagol koji opisuje govorni čin. Tako npr. zapovest:

Ti ostaješ tu!

može da se precizira i performativnim glagolom:

Ja ti zapovedam da ostaneš tu.

Pored ilokutivnog elementa iskaz ima najčešće i temu, sadržinski okvir unutar kojega se saopštava određena informacija i rema, tj. samu informaciju koja se kao nova saopštava.²³ U Praškoj školi se dihotomija tema-rema uglavnom prikazivala na rečenicama, ili se bar nije uvek jasno isticalo da se pri takvom opisu nije mislilo na sintaksičku jedinicu, na rečenicu.

Većina iskaza — kao jedinice teksta — mogu se smatrati dvodelnima. U prvom delu se daje sadržinski okvir informacije, a u drugom se daju nove informacije. U većini neutralnih slučajeva tema stoji pre reme:

T e m a	R e m a
O t a c	č i t a n o v i n e .
U m e n z i	d a n a s i m a k o l a č a .

Međutim, u kontekstu stvari mogu da izgledaju i drukčije, naime oba elementa *otac* i *u menzi* mogu da budu i rema uz uslov da predstavljaju npr. odgovore na ova pitanja:

²⁰ Usp.: Ulrich Engel, *Syntax der deutschen Gegenwartssprache*, Berlin, 1982, (1977), str. 273.

²¹ Usp.: U. Engel, c. d. 1977, str. 262.

²² Usp.: U. Engel, c. d., 1982, str. 275.

²³ Usp.: U. Engel, c. d. 1982, str. 286.

Ko danas prvi čita novine? — Otac.
Gde danas ima kolača? — U menzi.

Prema tome, iskaz se može definisati i kao jedinica teksta koja ima samo remu. Osnovna razlika između rečenice i iskaza sastoji se u tome što iskaz ima: a) temu i remu, odnosno ponekad samo remu i b) ilokutivne indikatore.²⁴ Ilokutivni indikatori jesu: a) intonacija, b) sintaksičke forme i c) određeni leksemi tipični za pojedine govorne činove. Tako je npr. pitanje praćeno uvek »upitnom intonacijom«, a imperativ uz reč *samo* ne označava »zapovest«, već »pretnju«: *Samo se vrati, pa ćeš videti . . .!*, dok pojedine reči, npr. *zar* predstavljaju sastavni deo govornog čina pitanja: *Zar sam ja to rekla?*

Pošto smo definisali tekst i elemente teksta — iskaz, treba samo ukratko nešto reći o tome kako nastaje tekst, tj. kako se iskazi međusobno povezuju, kako nastaje kohezija teksta. Kohezija teksta postiže se pomoću dva sredstva: konektorima i retorskim sredstvima.²⁵ Ovdje ćemo se samo ukratko zadržati na konektorima teksta, kao veoma važnim elementima za uspostavljanje kohezije, a retorska sredstva (retorske figure, parafraze, korekture i dr.) ostaviti po strani.

- Konektori teksta jesu: 1. upućivačke reči (elementi koji mogu da upućuju ili na pojave u stvarnosti ili na reči u samom tekstu);
 2. organizatori teksta;
 3. signali za obeležavanje delova teksta.

1. Upućivački elementi koji upućuju na pojave u stvarnosti zovu se još direktnima, jer imaju direktnu referencu u odnosu na stvarnost, a elementi koji upućuju na druge elemente teksta su indirektni, jer preko elemenata teksta upućuju na stvarnost.

Direktna referenca postiže se autosemim rečima koje su često polisemne, pa se u tekstu tek razrešava njihova polisemija. Npr.: *U ovoj knjizi nedostaje jedan list. Uveo list mi je pao pred noge. On redovno čita taj list.* S tim u vezi treba pomenuti i termin *izotopija* koja koheziju teksta obezbeđuje na taj način što se dovode u vezu reči koje sadržavaju bar jedan zajednički značenjski element. Izotopija počiva, prema tome, na javljanju identičnih ili srodnih sema (sastavni deo značenja jedne reči) u okviru teksta. Npr.: *Marko je odličan violinista. Njegovo muziciranje uvek oduševljava.* Reči: *violinista* i *muziciranje* imaju zajednički sem *muzika*.

Indirektna referenca ostvaruje se upućivanjem na reči u samom tekstu, pri čemu autoseme reči retko funkciraju kao konektori teksta:

— identične reči sa identičnim upućivanjem (repeticija ili rekurencija):

Ona je na rođendan pozvala i svog brata. Brat je rado došao.

— različite reči sa istim upućivanjem:

Pogledala je starca. Kasni posetilac je bio prozebao i bolestan.

— reči u relaciji element-nadređen pojam (neki to smatraju i parafrazom):

²⁴ Dihotomija »tema-rema« se ne sme poistovetiti sa terminima poznatim iz anglističke lekturature »topic and comment« ili »focus«, jer se oni mogu isključivo primeniti na engleski jezik u kojem je red reči čvrst, pa se »topic« redovno javlja pre »commenta«.

²⁵ Usp.: E. Engel, c. d. 1982, str. 289. ff.

Ona vozi još uvek »škodu«. Ta kola su najjeftinija, a ipak konforna.
— reči u relaciji celina-deo:

Povređeni je jaukao. Leva ruka mu je bila slomljena.

— antonimi:

Mali se kažnjavaju, velikima se prašta.

Heteroseme reči nazivaju se još i foričnima, one mogu da upućuju unazad, to su onda anafore, ili unapred — katafore. Kao forični elementi javljaju se: lične, prisvojne i pokazne zamenice i prilozi.

— Lične zamenice:

anaforički: *Videla sam juče jednog starog prijatelja. On me nije poznao*

Šta sada da radim? — To niko ne zna.

U prvoj rečenici zamenica upućuje na jedan elemenat iz prethodnog iskaza, a u drugoj na ceo iskaz.

kataforički: *On je čudan čovek, taj tvoj prijatelj.*

— Pokazne zamenice su u srpskohrvatskom jeziku moguće samo u kataforičkoj upotrebi: *Onaj je najbolji koji prvi stigne na cilj.*

— Prisvojne zamenice:

anaforički: *Miloš je opet kod kuće. Njegovi roditelji se tome mnogo raduju.*

— Prilozi:

anaforično:

On je u tom gradu živeo pune dve godine. Tada je tamo bio i ...

Foričnu funkciju imaju i elipse koje označavaju nešto opštepoznato ili samo po sebi razumljivo. One, po pravilu, imaju samo anaforičnu funkciju:

Ko će još doći? — (Ja to) ne znam.

Mnogo posla! — (To je) da poludiš!

2. Organizatori teksta razlikuju se od upućivačkih reči po tome što njihova tekstkonektivna funkcija ne počiva na referenciji u odnosu na vanjezičku situaciju ni direktno ni indirektno. Oni služe samo za povezivanje iskaza. To su uglavnom modalne reče, npr.:

Njegovo ponašanje je bilo nemoguće. On je zato i p a k platio račun.

Htela sam mu dati traženi novac. Na žalost nisam imala ni dinara pri sebi.

Veoma sam razočarana. Ti si mi n a i m e bio jedina nada.

3. Signali za raščlanjavanje teksta

Oni su važni za makrostrukturu teksta jer markiraju pojedine faze teksta. Razlikujemo uvodne signale, one koje obeležavaju određenu poziciju unutar teksta i završne signale:

— uvodni signali — početak teksta, u pisanom tekstu, u govornom jeziku: pozdrav, oslovljavanje i sl.

— obeležja za poziciju mogu da ukažu na sledeći ili prethodni deo teksta.

Ukazivanje na sledeće: *Dalji problem u vezi sa rečenim jeste ...* ili: *Mogu li i ja da kažem nešto u vezi s tim?*, ili formule za uspostavljanje kontakta: *pogledaj, pazi, slušaj šta ću ti reći ...* itd. Ukazivanje na prethodno: *Nije potrebno navoditi dokaze za to ...*, ili: *Bio je to drag čovek, taj Janko.*, ili: *Šta kažeš na to? U redu, ne brini.* i sl. Signali reagovanja signaliziraju —

slično ukazivačima na prethodno da se od sagovornika očekuje reakcija — stoga se u pisanom jeziku i retko javljaju. Npr.: *Da/ sigurno/ nego šta/ naravno/ ma otkud/ kako ti kažeš/ nisam baš sigurna/ to ti moraš sam odlučiti* itd.

—završni signali predstavljaju završnu fazu, u pismu ili u bajci, npr.: *I ako nisu umrli... ili u govornom jeziku: Eto, toliko o tome/ To bi bilo sve što sam imala reći/ Do viđenja* itd.

U konektore treba ubrojiti i *presupoziciju*. To je zajedničko predznanje o nekoj pojavi u stvarnosti koja omogućava komunikaciju. Nedostaje li presupozicija, dolazi do smetnji u sporazumevanju. Ako neko na iskaz: *Marija će dobiti i drugo dete*. Zapita: *Zar je trudna?*, može da dođe do nezporazuma, uz uslov da je govornik hteo da kaže da je sud Mariji posle razvoda dodelio i drugo dete. Stoga je presupozicija veoma važan faktor u komunikaciji, samo ako i govornik i slušalac imaju istu količinu presupozicija može da se ostvari nesmetana komunikacija.

Naravno da bi se o tekstu i njegovim elementima moglo još mnogo govoriti, ali ovo malo osnovnih i do danas evidentno utvrđenih činjenica o tekstu, njegovim elementima i koherentnosti neka bude dovoljno za sticanje uvida u kompleksnost istraživanja tekst-lingvistike.

LITERATURA

- Daneš F., Viehweger D. (Izd.), *Probleme der Textgrammatik*, I, Berlin, 1976, i II, 1977
- Beisbart, Dobnig-Jülch, Ermos, Koss: *Textlinguistik und ihre Didaktik*, Donauwörth, 1976.
- Dressler, Wolfgang (Izd.), *Textlinguistik*, Darmstadt, 1978.
- Dressler, W., H. Schmidt, S. J., *Textlinguistik. Eine kommentierte Bibliographie*, München, 1973
- Gülich, Elisabeth, Raible, Wolfgang, Heger Klaus, *Linguistische Textanalyse, Überlegungen zur Gliederung von Texten*, Hamburg, 1974
- Mrazović, Pavica, »Tekst i kriterijumi za njegov izbor u nastavi stranih jezika«, *Savremeno obrazovanje*, 2, Novi Sad, 1982, str. 9—23.
- Rieser, Hannes, *Aspekte einer partiellen Texttheorie*, 2 toma, Hamburg, 1980.
- Sandig, Barbara, »Beispiele pragmalinguistischer Textanalyse«, *Der Deutschunterricht*, 25, 1973, str. 5—23.
- Schmidt, Siegfried J., »Text als Forschungsobjekt der Texttheorie«, *Der Deutschunterricht*, 24, 1972, str. 7—28.
- Studien zur Texttheorie und zur deutschen Grammatik*, Festschrift für Hans Glinz zum 60. Geburtstag, Düsseldorf, 1973.

DEFINITION DES TEXTES UND DER TEXTELEMENTE

Zusammenfassung

In der Arbeit sind verschiedene Textdefinitionen angeführt, die in zwei Gruppen eingeteilt werden konnten. Definitionen der ersten Gruppe definieren den Text als »Folge von Sätzen«, die sinn- und zweckvoll geordnet ist. Somit kann man solche Definitionen als propositionale Textmodelle ansehen. Die zweite Gruppe von Definitionen sieht im Text eine kohärente Folge von Äußerungen mit kommunikativer Funktion. Diese Definitionen kann man zu den kommunikativen Textmodellen zählen.

Weiter werden Äußerungen definiert und der Unterschied zwischen dem Satz (als Grundeinheit der Sprache als System) und der Äußerung hervorgehoben. Und zuletzt werden verschiedene Konnektoren — die zur Kohäsion des Textes beitragen — angeführt und mit serbokroatischen Beispielen verdeutlicht.